

ibi per gloss. & l. si in rem, § pen. eo. tit. nisi ester servum stillicidij imposta: quo casu porrigit potest secundum impolitam servitatem, & non ultra, sed circa retroducere potest text. est in l. servitues que in superficie. §. stillicidium vers. eadema causa. de serv. ut pred. & dixi supra de serv. stillicidij in 4. Aut vult porrigit supra solum publ. & tunc subdiltingue: aut ex forma statui vel consuetudinis introductus est modus, secundum quem porrigit potest stillicidium: & ille modus servandus est, ut probatur in l. 1. cum gloss. C. de adi. priva. & in l. qui luminis. eun gloss. de serv. arb. pred. ubi fit mentio de forma adificandi Florentia. Aut nullus modus adificandi est statutus, & tunc tenet quod nullus possit de jure adificare, porrigen- do ipsum solum solum publicum: quia ita debet esse liberum solum solum publicum sicut & privatum, ut d. l. fin. in princ. ff. de serv. leg. 2. §. tractatum, ne quid in loco publico. cum sim. Si vero est consuetudo vel statutum in contrarium, sicut est communiter in his partibus: consuetudo est atten- denda ut supra dixi, & probatur in l. 1. & ibi not. C. que sit longa consuet. & in d. an in totum. C. de adi. priv. & not. Ang. in d. l. fin. de serv. vel nisi quis haberet potestatem a principe vel a regentibus civitatem, ut l. an in totum, & l. prohibere § plane, quod ut aut clam. ubi vide Bartol. & quod dictum est de statuto, consuetudine: aut concessione: intellige verum: nisi fieret cum damno vicini, exemplum: vicinus habet penum a latere libertateam, & ex solo publico recipit lumen quia ibi habet unam fene- stram: si alius vicinus porrigit stil- licidium, puta, per duos pedes, aqua ex stillicidio casitatem in penum vici-

ni, nam hoc casu non posset tale stil- licidium porrigit super solum publicum, quia statuum, vel consuetudo, aut licentia de adificando super so- lum publicum, intelligitur in dubio si- nanno vicini, l. 2. §. si quis à princ. & in § merito ne quid in loco publico. & in l. nec avua C. de emancip. libr. cum similibus. & ita alias judicata vidi in civitate Verone. Aut quis vult adificando stillicidio porrigit super supelchrum seu monumentum: & tunc non potest, casus est in l. si vitem. §. penali, quod vi aut clam, ubi est text. magistralis in ista materia, quem omnino vide.

Quero secundo, an in stillicidio seu recto sit licitum facere lumi- naria. & breviter dic regulatorem, quod sic: quia quatenus se domus extendit & rectum, licitum est facere fenestram a parte superiori: quia illud solum usque ad eccliam debet esse liberum ad ultimam ejus cuspis et for- lum d. l. si vitem §. penali. & d. l. fina. de serv. cum similib, ac etiam quia in quo quis potest facere fenestram regulariter, probatur, in l. altius C. de servit. & ibi not, nisi fieret illa fenestra cau- sa videndi secreta domus vicini, & ex hoc nullam utilitatem percipiat: & sic potius ad emulacionem vel de- rectum vicini, argu. Lopus. ff. de operibus publicis, not. per Bald. & Dol. in d. l. altius, ubi dicunt: idem si fieret causa videndi puellam vicini: de quo pleni- um dicit: ut infra dicam de feneстра si- ve balcono.

Quero tertio, utrum supra stillici- dium sit licitum adificare: puta solariu vel invenianum, sicut Venetiis sit: horulorum, sicut sit in Catalonia: vel crux- fationem, sicut sit in civitate Neapo- lis. Et dico breviter quod sic, nisi fieret causa armulationis, vel despiciens,

vel

vel pueræ, per ea quæ dixi in prece- denti.

Quero * quarto, quidam habet do- dum versus viam publicam per direc- tum cum stillicidio casitante supra solum publicum: vicinus habet do- dum contiguam a latere depressiore, ipsam altius levavit quam sit alia domus sui vicini: at potius facere, quod aqua stillicidii sui casitet super stillicidium vicini, vel econtra: & teneo quod non, si non debet sibi aliquam servitatem: quia regula est, quod licet in suo adificare, dummodo non mit- tar in alium, ut l. quemadmodum §. si protegunt ad leg. Aquil. & l. si vitem §. quid ad januam quod vi aut clam. Debet ergo ille, qui habet altius stillicidium, divertere aquam per unum canale, vel altius, quatenus se proten- dit stillicidium vicini, quod est inferi- us: ita quod illa aqua non casaret su- pra stillicidium suum, sed supra so- lum publicum: quod not. quia istum casum habui de facto Verone.

Quero * quinto: an ususfructua- ria rius a domum possit altius tollere, & dicas quod non: licet non obseruat lumina domus: est ratio: quia per hoc rectum magis turbatur quia ven- tus magis percutit, ut si texi, cum gl. in l. equisum 13. §. item Nerva, cum, cu. de ususfruct.

Quero * sexto, est una domus habens plura solaria diversarum per- sonarum, an si rectum est fractum, ita quod quando pluit, descendit aqua ad solarium inferius, possit cogere domi- num lopeiorum ad ipsum reficien- dum sumptibus suis, scilicet superio- ris. Dicas quod sic, ut probatur in l. cum debere columnam de serv. utb. pred. jun- lia l. & si forte §. etiam si servitus vend. & ad hoc vide omnia quæ dixi supra in servit, stillicidij non avertendi, &c. in

servitente oneri ferendi, ver. hujus au- tem ser. & ver. sed.

Quero * septimo, an licet domi- no tecum legare rectum sive regulas, puta cuppos sive plumbum: sive tigna alteri. Et dices quod non: quia hac legari prohibitum est per Senatalcen- sum, quod alias præstari non po- test, quam ut ædibus detrahatur vel subducatur, ut est rect. in l. cetera §. hoc senatus supra de lega 1. de quo dic ut ibi.

Quero * octavo, & ultimo, qui- dan est debitor meus, feci ipsum pi- gnorari, puta in executione sententia, juxta not. in l. à dino Pio. §. in vendi- tione de re jud. cum sequenti, an poten- tunt pro pignore capi regulat domus, ut sunt plumbum, vel cappi, vel li- gna: dic quod non, ut est casus in d. §. senatus. & ratio est, ne ipsis defor- metur tuinis, ut l. final. ne quid in loco publico & not. per Ang. Dd. in d. §. senatus. Cetera circa istam materiam vide que plene scripsi ut supra in ser- vitate stillicidij avertendi, & in ser- vitate sequenti, & addo quæ dicam in se- quen. servi, &c.

ADDITIO.

a Ususfructuaris. Differt ususfruct. ab emphyteuta: quia iste habet titu- le dominum, ille solum jus utendi. Item differt ab usuario, nam is cui natus usus fundi datur, nihil habet ulterius in eo, nisi ut oleribus, pomis feno, & hujusmodi utatur, ad usum quotidianum, & in eo moratur, sed nulli alii jus quod haberet, an vendere, aut locare, aut gratis concedere potest, sed ususfruct. sic, sic In sit. de usu & ha. §. 1. Multo magis differt ab uia non iuri, sed facti, quo fratres minor- res utuntur, in quo usuaris nullum

S 2 jus

jus habet, sed tantum factum pro necessitate vita, & ver. sign. c. exiit qui feminis. lib. 6. propterea additur verbū fructus, & addo Corn. in 1. volum. conf. 164. & in 2. volum. conf. 8. & conf. 187. & in 3. volum. conf. 195. & in 4. conf. 249. & Alexand. in 3. volum. confil. 88.

CAPUT XLII.

De ostio seu porta.

1. Ostium de novo versus fundum vel dominum vicini in sua pariete proprio, an quipiam vicino invito facere possit.
  2. Stillicidium supra solum vel aream vicini, verbi causa, per tres pedes si quis habeat, an tunc in muro proprio ostium facere possit, causa veniendi ad ipsum solum, sive aream.
  3. Dominum suum per directum versus viam publicam si quispiam habeat cum stillicidio protendente, verbi gratia, per tres pedes supra solum publicum: & vicinus habeat aliam dominum per indirectum à latere, & veli facere ostium in muro suo proprio, causa exendi domo sua per solum publicum, quod est sub vicini stillicidio, nonquid possit.
  4. Stillicidi domino non est licitum claudere locum inferiorum sub stillicidio, neque ipsum tanquam proprium occupare.
  5. Dominum manu si aliqui habeant, quam dividunt, & unu continet in divisione una pars cum curia, alii pars dominus, que pariete dividitur, an si prius erat ostium in dicto pariete & divi-
- sionis tempore nibil de ostio dilatum fuit, vel sit dictum, quod clausum fiet, an possit alter cogere quod pariete sive muro claudat.
6. Vicinus si vicinum turbaverit inveniendo ex aliquo ostio ad suam curiam, an possit cogere ad cavendum de amplius non veniendo.
  7. Area alicuius Domini an possit claudere aream vicini ex parte sua versus curiam, Janus tabulas ussigendo, ita quod area dominus in aream suam exire non possit.
  8. Usufructuarius in alicuius domus, an possit dominus alterius aditus anteriorem vel posteriorem claudere.
  9. Ostium janua an possit alicui legari, vel in executione sententia propiore capi.
  10. Civitatem aliunde quam per portas sub pena capitis egressi non licet.
  11. Veſtibulum quid proprie sit.
- Quidam aperto pariete domus sua quatenus stillicidii rigor & tignorum protectum competebat, januam in publico aperire nunquid posset? dicas quod sic, ut est text. in l. fin. §. Lucius, de servitub. urb. prad. & dicit ibi glo. quod ita faciunt omnes Veronenses qui aperint portas versus viam publicam, & verum dicit, quod olim ita faciebant, sed hodie aperint intra domum, ultra vero stillicidii rigorem & tignorum protectum non licet januam in publico aperire: ut probatur in d. l. Lucius, à contrario sensu nisi esset confutando in contrarium, sicut esse solebat in civitate Veronensi, per ea qua dixi in praedicti rubr. in l. quist. & idem juris else dico, quando quis haberet stillicidium domus sua supra domum vel aream

aream vicini; quia quatenus niger stillicidii & tignorum protectus extenderetur, & non ultra, potest januam suam in solo vicini aperire: per dictum §. Lucius, quod est not. Circa qua adde que dixi supra de servitute stillicidii avertendi, in 8. quod.

Sed dubium est, * an quis potest in suo pariete proprio facere ostium de novo versus fundum vel dominum vicini invito vicino, & Flor. in l. fin. §. Lucius, de serv. urb. prad. per illum text. dicit, quod licitum est, dummodo non protrahatur ultra ista stillicidia. Petrus autem de Papia in sua practica, in ultimo libro suo, in gl. antependit. in fin. dicit, quod in proprio pariete quis potest facere ostium de novo, invito vicino, si juri vicini non laeditur, per not. in d. Paragrapho Lucius, de hoc concludendum est, ne dixi supra de portam in muro suo causa venienda ad illum ingressum, qui est inter utrumque vicini, & ita alias vidi judicari. Sed si casaret, istud est dubium: ut quia à parte mea stillicidium, à parte vicini est solum tantum, sive area dominus sua, tunc non possum facere ostium sive portam causa venienda ad solum seu aream vicini, & quatenus protrahit rigorem stillicidiorum meorum, per prædicta, ne etiam detur mihi occasio seu facultas cundi per fundum vicini, quod non est permisum, ut habetur in d. l. alius, de ser. ruf. prad. nam per agnum alienum transire fas est, jus non est & fas divina lex est, jus vero est humana, ut est text. dñs. omnes leger.

Alia est questio * de solo publico hujusmodi. Quidam habet dominum suum per directum versus viam publicam cum stillicidio protendente, puta per tres pedes supra solum publicum: vicinus habet aliam dominum per indirectum à latere: vult facere ostium in muro suo proprio causa exendi de domo sua per solum publicum,

S 3   quod

quod est sub stillicidio vicini sui, nunc quid possit? Et breviter dico, quod sic: Nam licet vicinus habeat stillicidium super illa parte soli publici: tamen illud solum inferius propter hoc non definit esse publicum, quia possit per ipsum & quemcunque alium transire: per l. viam publicam, de via publ. cum ibi. no. conjuncta, l. ediles, in fi. que est lex Graeca, cod. ita. Nam de iure communis non dicunt esse licitum facere ex officia super solum publicum, argument. l. fin. in princ. de serv. & §. 2. in tract. ne quid in loc. public. Sed de confutidine servarum contraria quia quilibet porrigit stillicidium sua pro voluntate supra solum publicum: sicut dicit etiam glossa de poriticibus, in rub. C. qua sit long. consue. & per istam confutidinem non sit, quod locus inferior sub stillicidio officiat illius, cuius est stillicidium: & ideo licitum est unicuique transire per dicta loca publica, quae sunt sub stillicidiis, & ita videimus per omnes observari.

4 Ex * hoc etiam sequitur aliud, quod non est licitum domino stillicidii claudere locum inferiorem sub stillicidio, neque ipsum occupare tanquam proprium, & ita alias in questione facti obinuit in civitate Verona, quod est not.

5 Sed circa predicta dubitari potest: quidam habebant unam domum quam divisentur: uni contingit in divisione una pars cum curia: alii alta pars domus quae dividitur pariete: dixi supra, quod in pariete illo non potest fieri ostium, quid si prius erat ostium in dicto pariete tempore divisionis, & nihil de ostio dictum fuit, vel est dictum quod fecerat clausum: an possit cogi, quod claudar pariete sine muro? Et videtur quod sic, ut tollatur domino ostii facultas veniendo ad

aream vicini: per not. in l. divers. de serv. rub. præd. & per ea que dixi supra in ver. sed si. Adde in contrarium, quod non possit cogi ad claudendum: quia nemo in situ labore cogitur: ut l. 1. in fin. de aqu. plu. arc. & ibi not.

Sed si turbaverit * vicinum in veniendo ex dicto ostio ad dictam curiam: videtur quod possit cogi ad cavelandum de non veniendo amplius, per l. barum, & l. eg. si ser. ven. In hoc puto sic esse considerandum. Aut est actum expresse tempore divisionis, quid sit faciendum de dicto ostio, & illud est servandum, l. juris glosse, §. prætor ait, ff. de part. Aut nihil est actum: & tunc aut nihil novi facit, neque turbavit vicinum: & hoc causa non tenetur ad aliud: quia divisione sentitur esse facta, ut nihil novi fiat. Nemo enim in suo labore cogitur regulariter, etiamne debet servitatem: ut probatur in d. l. 1. §. fin. ff. de aqua plu. arcend. & ibi hoc not. & habetur, in l. quoties, la 1. de servis, nisi in levitate oneris ferendi, ut l. eam debere columnam, de servis, urban. prædiorum & dicti plene de servitiae oneris ferendi. Aut aliquid novi facit: puta quia apertendo januam turbavit vicinum in eius curia: & tunc aut debetur servitus, quia promisit non aperire ostium & semper tenere ipsum clausum: & cavere cogitur de amplius non impediendo, leu turbando, vel de non aperiendo illud ostium: per not. in d. l. barum, & l. eg. si ser. vendit. & per not. per Bart. & Dd. in l. si prius de novis oper. nunc. Aut nulla servitus est promissa vel debita: & tunc etiam hoc casu post turbationem cogitur cavere, sicut in interdicto, ut possidetis, ut probatur in leg. unica. Cod. uti possidetis, & est textus cum glossa in l. 1. §. hoc interdicto, in l. questionum, ff. de siner. abiusque

etiamque priva. & not. Bart. in l. 1. §. in terdictum autem hoc ff. uti possit. & Salic. in d. 1. in 5. quæst. C. uti possidit.

7 Nunquid autem dominus area posse claudere * aream vicini ex parte sua velius curiam, affigendo tabulas januas, ita quod dominus area non possit exire in aream suam. Et dicto quod non, immo si affixerit poterit dominus januam propria autoritate removere. ut est tex. in l. si vietm. §. quid ad januam, quod vii ad clam. & probatur in l. quemadmodum, §. ut protulit, ad l. Ag.

8 Sed nunquid * ususfructu eidem possit adiutum anteriorem, vel posteriorem claudere? Et dicas quod non, text. est in l. aquifissorum, §. sed si adiutum ususfructu. ibi, vel adiutum possicarve vertere. & ita tenet ibi Flor. qui dicit per illum text. quod ususfructu vel inquinilus adiutum posteriorem non potest immutare, nec loca aperta claudere: propter refugium tempore necessitatum necessarium, ut aperiatur propter conservationem personæ & rerum: Et ex hoc not. quod ususfructuarum vel inquinilus non potest in domo ususfructaria, vel conducta facete ostium in portico, si non est, Nam vulgo dici solet, quod hujusmodi ostium domum defertur, vel si est, ipsum claudere non potest, quia presumuntur esse utile domui, ex quo factum est.

9 Item * nunquid janua ostii possit alicui legari, vel capi pro pignore, vel in executione sententia? Et dicas quod non, textus est in l. cetera, §. hoc sententia, cl. 2. de leg. 1. & ibi not. facit ad hoc quod dixi in rubrica precedenti in quæst.

10 Item notandum, * quod non licet egredi civitatem aliunde quam per portas sub pena capituli, text. est in l. fin. Digestus de rerum divis. de quo

dicendum est, ut ibi, quia non est materia nostra.

Ultimo adde predictis, * quod aliquando ante oltum est vestibulum, quod est locus quidam ante oltu utriusque domus, per quod habetur editus, & recte cooperatum est, ut vestimento, sicut homo vestimento tegitur: ut est textus cum glossa in l. arbor. §. de vestibulo, communis dividuntur, & ibi de hoc not. & habetur per Bart. in l. damni, §. cum parietis, de domino nescit.

A D D I T I O.

a Consuetud. Quot actus requiriuntur, ut quis dicatur habere aliquid in cunctitudinem? Respond. quod in civilibus requiritur quod sine tot actus, quorū faciunt præscriptionem: nam tres actus, aut quartus non faciunt consuetudinem, nisi sit legitimè præscripta: ut not. glossa in d. c. cum Ecclesia de causa possit. & propriè. Verum est quod duo vel tres actus tueruntur aliquem in possessione quousque sit dubium, 17 quæst. 2. servitum. In criminalibus vero introducitur per binum actum, ff. de ius testa. Nam & hic, ff. ad 5. l. 1. quæst. §. quod sub eodem testo, vide etiam Corn. 1. vol. conf. 89. & in 2. volum. conf. 90. in 3. vol. col. 179.

C A P U T X L I I I .

De aditu, seu itinere.

1 Promiserit si mibi quispiam, ut per aream suam in dominum meam, vel ex domo mea per aream suam, ire possim, nec de planis adiutus

aditus sit, quoniam area sua, d. mo
mea altior est, an scalas, vel gra-
duis, aut clivos in meo, vel in suo
facere debeam.

Si quis * mihi promisit, ut per Sacram suam in domum meam, vel ex domo mea per aream suam ire, agere possum; nec de plano aditus sit, quia area sua est altior domo mea, an scalas, vel gradus, aut clivos facere debeam in meo, vel suo? Et videtur quod in meo: quia solum est facta promissio, quod possum i.e. vel agere per fundum suum: non autem quod in suo possum ali quid facere. Et pro hoc videtur text. in l super ver in princ. de aqua pluvia. Ta ver contrarium est dicendum, videlicet quod scalas five gradus, aut clivos prope januam mean in foli vicini puto facere possum, dummodo ne quid ultra quam necessarium esset, caria itineris demolitatur, text. est singul. in l servitiae que in superficie, §. si domo de servit. urb. pred. &c est ratio, quia si iter debet, quia promissum est, vel legatum in ea parte, quia nisi opere facta iti non posse, licet fodiendo, & subtili abendo iter facere, leg. si iter. ff. de servit. tit. generali. & probatur in l. refutatione, cum ibi not. commun. pred. Et qui illa materia itineris, seu aditus est servitius urbana, & ea de fatis dictum est super in servitu itineris, seu assitus: & est etiam iustitia, reliqui referito in seq. libro, in rubr. de servitiae itineris, ubi pluram dicimus. & addo quae dixi in praed. rub. in ver. sed mungad adi us, & not. per Bart. & id. in l. quod conclave in final. de dom. infest. & quod not. in c. unico, de confect. Ecclesia; vel Altar lib. 6.

CAPUT XLIV.

De claustro, seu conclavi.

- 1 Claustrum unde dicatur.
- 2 Conclave in neutro genere, vel con-
clavis in feminino, quid sit.
- 3 Porticus quid propriè dicatur.
- 4 Homini privato an super locis pu-
blicis versus vias publicas adi-
ficare licetum sit: si us commu-
niter reperiuntur Padua, & Bo-
nonia.
- 5 Domus appellatione an porticus con-
sineatur.
- 6 Statutum si pueri committentes
malitiā imm in domo, vel inven-
tum extra domum, an porticus
etiam comprehendatur.
- 7 Duas domos si habeam habentes
claustrum, vel porticū commun-
nem in illarum eadū medio: &
unam simpliciter vendam, &
aliam retinacem: cuius erit ipsum
claustrum.
- 8 Porticum, vel claustrum cooperien-
tem solum suum si quis habeat, &
in alieno requisicat, an dominum
eius suum sit.
- 9 Porticum, vel claustrum cum colum-
nis si quispiam facere velit, an
posset impone columnas, que
minus Ecclesia fuerint.

Sciendum est in primis, quid sit claustrum, & conclave, & porticus. Claustrum * dicitur quasi claudens, five claus stans, id est, privatae habitantes in eo, ne passim vagari licet: ita not. Archid. in cap. 1. §. verum, in vers. more, de statu in 6. & est locus religiosus: ut in cap. religiosus, de conflat. & idem not. ipse Archid. 7.

quæst. 1. cap. fin. in fin. vers. claustra. ubi etiam dicit quod hoc dictum à quodam animali, cuius nomen est Ca-
stor: & quia cum sentie venatores, se ipsum castra. Claustra etiam dicun-
tur instrumenta qua claudunt domum
vel aliquam ejus partem, ut offia, &c
porta quæ non adharet, sed nocte
portantur ad claudendum: ut est text.
cum gloss. in l. fundi, in princ. super
ver. claustra de alt. emp.

2 Conclave * in neutro genere: vel
conclavis in feminino, dicitur cella,
vel camera secreta, vel clave alterius
domus claustra, vel quæ sub multis clau-
ribus continetur, vel ad quā per multas
claves venitur. Alibi dicitur coclave
ve curia, seu porticus inter duas domos
in diuina. in scilicet quod conclave. &
habetur in cap. ubi percutiunt. §. in cod.
de ele. lib. 6. Alibi sumuntur pro dormi-
torio 12. quæst. 1. omnes, & ibi hoc not.
Archii, vel secundum Bart. in d. l. quod
conclave, in principe, conclave dicitur
domus discooperita inter duas domos
in quadam solario supra terram: ut
accipit hic item post dicti camera
bene formata cum clavi: ut leg. 1. §.
de inspicioendo. de ventre. inspice. & ita
etiam potest capi d. leg. quod conclave.
& ita etiam not. in l. foramen. de ser.
urb. pred.

3 Porticus * vero dicitur locus cooperi-
tas de super, discooperita ante. & hoc
modo accipitur in d. l. quod conclave &
in l. cetera. §. hoc senat. de leg. 1. secun-
dum Bart. in d. l. quod conclave, qui
etiam dicit quod invenit, que vul-
gariter proficeret, dicuntur, postum dici
porticus & hoc modo accipitur secun-
dum gloss. in d. l. quod conclave.

4 Circa porticum primo quero, an sit
licitum homini privato adificare super
locis publicis, versus vias publicas,
scilicet communites reperiuntur Paduæ,

& Bononia. Et de jure dico, quod non:
quia in loco publico non est licetum
privato adificare l. 1. & 2. & per totum
ne quid in loco publico cum simili. Sed
de consuetudine servatur contarium,
que prævaleret in locis ubi est, ut gloss.
not. in rubric. que sit longa consuet. in fi.
& pro hoc l. an in totum. C. de adi-
fic. privat. & in hoc modus, consuetudini
est servandus, ut not. gloss. in l.
an in totum, & in l. qui luminibus, de
serv. urb. pred.

Secundo * quero, minquid ap-
pellatione domus continetur porticus:
videatur quod sic per l. cetera. §.
hoc senatus, de legat. 1. ubi ades & porticus
equiperantur. Et sic facit ut statu-
tum puniens existentes extra domum
de nocte sine lumine non intelligatur
punire existentes in portici, secundum
Bald. ibi. ad idem videtur esse text.
in l. si quando, la secunda de operibus
publ. Sed certe contrarium videatur fa-
cere textus in l. inter cetera. §. hoc se-
nat. de legat. 1. ubi ades & porticus
ponuntur tanquam diversa. Item quia
domus constituit ex te. & solo, & ja-
riete, ut l. emm qui ades, de sicut, sed
porticus non est hujusmodi. ut spra-
dixi, ergo, &c. In hoc puto sic esse di-
stinguendum: Aut porticus vel affixa do-
mui, & tunc fecus, per prædicta.

Et ex hoc * infero ad decisionem
statuti puniens committentem male-
ficium a in domo vel inventum ex-
tra domum, an comprehendatur porticus: quia aut est extra domum, & non
coniuncta vel affixa domui, & mul-
to modo compere hincidetur: aut est con-
iuncta vel affixa domui, & tunc ante-
T. statutum.

statutum loquitur per dictiōnem, In pata, quia dicit, qui delinquit in domo: & tunc non comprehendit porticos: quia dictio, in, significat in loco, & requirit tactum loci, ut l. i. §. in flamine, de flaminibus & probatur lis qui §. i. conjuncta l. 2. § primo, de religiosis. Num aliud est porticos proprie, dato quod sit conjuncta domui, aliud est ipsa domus, intelligendo de portico interiori, id est, discooperito ante; secum in superiori parte supra porticam, in qua habitat; quia alia dicitur proprio domu, & pro hoc facit l. fididam, de servit. ubi, pred. & quod ibi nota Bald. & Plot. per illum texum, qui dicunt, quod non est idem juris, ut de scalis & de muro; unde scala quae sunt sonis extra ostium, non continentur appellatione domus, & sic maleficium, quod sit in scalis exterioribus, non videtur esse factum in domo; Aut statutum loquitur per dictiōnem, Ad, puta si quis fecerit insultum ad dominum, tunc comprehendit etiam faciens sub portico, quia dicitur esse ad dominum, id est, juxta dominum, per nos, per glass. & Dd. in l. quidam Iberus, de seru. urb. pred. & ibi nos, Flor. de ita quātū, vide plene per Albericum de Rosa, in l. presenti, circa principium, de his qui ad eccl. confug. & in dicta l. cetera, §. hoc senatus, de leg. i. & ibi per omnes Dd.

7 Tertii quoero, * habeo duas domos habentes claustrum vel porticum communem in medio illarum aedium; unam simpliciter vendo, & aliam retineo, cujus enim claustrum vel porticus? Dic quod debet dividī, & medietas à latere emprovis erit sua, alia medietas à latere meo erit mea, ita not, dicit Bart. in d. l. quod conclave, per illum text, cum gloss. fin. que incipit, per

hoc appetat, facit pro hoc quod not. Bald. in c. 1. §. si quis de manso, in s. col. verific, quid si quedam plateola est in medio, in tit. de controversi, invest. in usib. fendor. Sed Angel. in l. quod conclave, dicit hoc procedere, quando in utraque domo esset ostium, per quod devenitur in dictum claustrum, & exire, sed si in una domorum tantum esset ostium, per quod intratur, & exitur in claustrum seu porticum; tunc claustrum seu porticus est illius tantum cuius est dominus ostium habens, quod tene menti.

Quarto quoero, quis haber porticum vel claustrum cooperiens solum solum, & requiescat in alieno, an dominium b. ejus sit solum? Dic breviter. quod si ista duo concurrant, scilicet quod cooperiat solum solum, & requiescat in alieno jure servitus, tunc claustrum sive porticus dicitur suum: ut d. l. quod conclave. secundum Barr. Angel. & Doct. ibi, alias si ista duo non concurrant, est illius in cuius solo requiescit, l. quemadmod. §. fin. ad leg. Aquil. secundum Doct. in d. l. quod conclave, quod est mot.

Quinto & ultimo quoero, * quis vult facere porticum seu claustrum cum columnis, an possit imponeare columnas, quae fuerint unius ecclesie. Et dicas breviter, quod si est porticus seu claustrum privati hominis, seu laici, & non potest text. est cum gl. in c. ligna, in fin. de consecrat. dist. 1. & habetur in c. cum adloc. de relig. Sed si esset porticus seu claustrum alterius ecclesie vel monasterii, sic: ut est text. in d. c. ligna, & in c. seq. & ibi per Archid. & habetur per Dd. in d. c. ad huc per Alber. de Ros. in auct. multo magis de sacros. eccl. 8

ADDITIO.

a **Maleficium.** Maleficium dicitur quodcumque crimen, ut furtum, rapina, & hujusmodi: ut institut. de oblig. que ex delict. nas. Est etiam quasi maleficium documentum quod fit proximo præter propositionem: ut in fin. de oblig. que ex quasi delict. nas. per rotum,

b **Dominium.** Dominium est jus habendi, possidendi, fruendi, & utendi; ac disponendi de aliqua re pro libito voluntatis vel secundum aliquem determinatum modum à quadam superioritate vel autoritate distinctum. & vide Alex. in 1. parie summa. & Corn. 1. vol. cons. 9. & Alex. de Imo 3. vol. cons. 7. 8. in 2. col. §. sentio tamen.

CAPUT XLV.

De Penu.

- 1 **Penum subterraneam si quis** p. ha-
beat quod à parte superiori in solo
publico lumen recipere velit num-
quid possit?
- 2 **Penum subterraneam si quis** p. fa-
cere velit, & fodere subibus solum
publicum, vel dominum vicini num-
quid possit?
- 3 **Penum subterraneam si velim fac-**
re quatenus se potest solum
meum, usque ad finem soli vicini,
numquid possit?

Cuidam * haber penum subterra-
neam, vult recipere lumen à parte
superiori in solo publico, num-
quid possit? & videtur quod non; quia in alieno quis non potest facere clau-
strum, l. quemadmod. & si procelum, ad
leg. Aquil. Item quia non potest in re
communi facere invito socio, l. quidam

Iherus, & ibi not. Dd. serv. nub. pred. &
dicam infra de fenestra & balconi.
Item quia in solo publico non est lici-
tum edificare: l. 1. & 2. ne quid in loco
publico. & istud tenet de jure: sed de
consuetudine vidi servari contrarium:
quia quilibet pro libito voluntatis re-
cipit lumen penoris ex solo publico;
qua consuetudo servanda est, l. an in
totum C. de edif. priva. & pro hoc gloss.
not. in rubr. Cod. que sit long. consuet. in fin.
qua loquitur de porticibus, ut dixi in
rubr. preced. & in rubr. de officiis, vesti. alia
est. q. Credo tamen, quod per judicem
cogi possit ad faciendum ferratum de-
super, vel aliam cooperaturam de ligno
proper transientes, arg. l. qui fortes ad
l. Ag. & ita observatur in civitate Ve-
rone.

Quid si * unus vult facere penum
subterraneam, & fodere subibus solum
publicum vel dominum vicini, nunquid
possit? & dicas quod non quia sicut
solum unius debet esse liberum usque
ad celum, l. fin. in pr. de serv. ff. & l. si
vitam, §. pen. quod vi aut clam & altius.
Item pro hoc l. vend. §. si constat, commu-
n. pred. & l. divisorio §. si vir in fundo fo-
lut. matrim. Item quia non haber jus
ad thesauros a inventendum in solo
alieno, l. unic. C. de thesaur. lib. 1. Item
quia speciale est in venis cotareis &
marmoreis, ut l. cunites. & ibi glo. C. de
metal. lib. 1. o. conjuncta l. 1. & l. quod
dam codem tit. que dicit, quod propter
publicam utilitatem licetum est mar-
mora & simil. sub fundo alieno fodere,
dummodo dominus non patiatur dam-
num, de quo vide omnino quod not. in l.
inter publica, in g. colum. de verb. sign.
in g. publica, ergo in aliis fecus est jus
communia est jus singulare, & l. quod
vero ff. de leg.

Sed quid * si volo facere penum
subterraneam, quatenus se protendit
T 2 solum

solum meum usque ad finem soli vicini, nimirum possum? Et videatur quod non: quia qui foveam facit juxta fundum vicini, debet tantum relinqueret, quantum est profunditas fovae, *text. est in l. final. ff. fin. regun.* & maximè hoc videatur procedere, ubi in medio est fundus communis, vel vicini propero ejus periculum, vidi tamen obseruavi contrarium: quia qui libet facit penum in suo, quatenus durat solum suum, dummodo vicinus damnum non patiatur, *pro hoc l. fluminum. §. fin. de dam. infect.* & fortè illa l. fin. voluit loqui de simili fovae, quæ habet nomen speciale, sicut est penus: sed de illa tantum fovae, quæ stat in suo tantum simplici nomine, & propterea non habet locum etiam in puto, qui habet foveam profundam: quia perdit nomen fovae, & alium nomen pucei: *pro hoc videtur text. in d. fluminum. §. pen.* & ita communiter obseruati vidi: de hoc dicam etiam aliquid infra de puto, & de fovae.

ADDITIO.

a Ad thesaurum. Utrum inveniens thesaurum tenetur restituere? Rep. quod si in solo suo inventus, suum erit: si vero in alieno solo, & a casu medietas eius sua, & alia medietas erit domini soli: si vero data opera, totum erit domini fundi. *Inß. de rer. divis. §. thesauros. & C. de thesare. l. unica.* nec est verum quod dicit gloss. in e. si quid 14. quest. 5. quod inventus in loco facio, vel religioso sit inventoris, sed erit secundum distinctionem prædictam: *ut expresse patet in d. Paragraphe thesauros.*

CAPUT XLVI.

De curia, sive curte.

- 1 Planities terre quid dicatur.
- 2 Domum si quisdam habeat cum tribus, vel quatuor clisis, & in eorum medio una curia, sive curte existat, in qua forte est unus puceus, & in quolibet dictorum clisorum est unus ostium, & ipse vendat, seu legat unum ex dictis clisis, sive curiam, sive legatarium, sive empor dicto ostio uti possit, ex quo ad di- et an curiam venitur.
- 3 Domum inter feudatariam, & domum domini si una curia sit: sive plateola quonodo dividatur.
- 4 Aqua cedens in curte mea naturaliter, & per se si ad curiam suam discurrat, an tibi in curte tua aliud facere licuum sit, ut aqua discursus impediatur, & in curte mea remaneat.

Curia dicitur* planities terre, & i
de ista hic loquimur: aliis modis assumitur curia, ut not. Arch. i. 1. qu. 1.
se quis clericus.
Si quis* haberet domum cum tribus, vel quatuor clisis, & in medio eorum sit una curia, sive curte, in qua forte est unus puceus, & in quoilibet dictorum clisorum est unus ostium, & vendidit, sive legavit unum ex dictis clisis, sive curiam, an legari, sive empor possit uti dicto ostio, ex quo veniret ad dictam curiam, & sic an possit exire per dictum ostium ad curiam prædictam causa venienti ex dicta curia, enta in viam publicam, vel causa hauiendi aquam ex puto, qui est in dicta curia, vel alia de causa

Et

Et dico breviter, quod non: quia in empione vel legato via vel iter non venit, nisi fuerit expressum, *L. in vend. de contrah. empt.* Et idem si essent plures fratres, vel consanguinei, qui dividerent unam domum, quæ haberet plures partes: & in medio eatum esset curia, quæ inni in divisione contingetur, alii pars dictæ domus cum curia, vel aliae due partes sine curia: hi qui habuerunt partem domus cum curia, non poterunt per partes suas ventre in d. curiam aliqua de causa: & ideo cogi poterunt, ut elaudant ostia, sive portas quæ sunt in dictis clisis versus dictam curiam, & pro predictis omnibus vide text. & quod ibi not. Bald. & Flor. in l. s. fundum, *§. quicunque de serv. urb. pred.* quod non: quia quotidianum, & bis habui de facto. Addit predictis, quæ dixi supra de servitie ieiunis, seu aditus, & supra de parte, sive auro, versi, sed nunquam vicinus poterit in mero suo facere ostium & supra de ostio, sive porta, versi, sed dubium est si quis potest.

- 3 Quid* si inter dominum feudatarium, & dominum domini est una curia, seu plateola? Dic quod per chordulan dividi debet versus dominum domini, & illa dimidia erit sua: alia dimidia versus dominum vasallorum, erit vasallum: sicut sit inter duos proprietarios: *ut not. Bart. in l. quod conclave de domino infect.* & dixi supra de claustris, sive portici, in §. quest. & ita notat Bald. in e. i. §. si quis de manu in tit. de controver. inuestit in usib. feud. qui dicit hoc procedere, si patitur divisionem. Curia aliquando enim est ita modica, quod dividii non possint, & tunc de ea idem est dictendum quod de vestibulo, *l. si ut certus. §. fin. commod.* & Larbor. §. de vestibulo, communi dividuntur, de quo vestibulo dixi supra de ostio, sive porta, in fine,

CAPUT XLVII.

De puteo, cisterna, & lavella.

- 1 Domum inter feudatarij, & domum domini si unus puceus tantum existat, cujus aqua non sufficit utriusque, quis preferatur.
- 2 Puteus communis si inter duos vicinos sit, an dividii possit, & quo iudicio.
- 3 Vicini civitatis, vel loci an ad locum communem, ut puta furnum, contribuire teneantur.
- 4 Communitas, seu vicinia si habent unum puceum, vel furnum, vel porticum communem, qui purgatione, vel refactione egat, & quidam ex viciniis collecta expensam evitare volens, usui, vel commodo illius renunciare velit, an possit.
- 5 Puteum si in domo mea aperiam, quo aperto vena cui pucei præcisæ sint, an tenear.
- 6 Interdictum de fonte an illi competat, qui uti prohibetur puto vivam aquam non habente.

- 7 Puteum, vel cisternam, aut lavellum prope vicini fundum fodere alicuius sit nullo statio interposito.
- 8 Cisternam si quis aperuerit, vel foderit, & eam non cooperuerit, considerisque bos, vel animis in eam, an talis teneatur.
- 9 Cisternas habent, si cisterna legaverit, an debetur aqua in ea reione, in qua aqua venalis est, ut in regione Africe, & Egypti.
- 10 Cisternas habentem an servitus vel obligatio personalis sequatur.

Inter domum * Feudatarij, & dominum domini est unus puteus tantum, cuius aqua non sufficit utriusque, quis praefaterit? Et viderit quod Dominus, tanquam habens majorum partem: habet enim dominum alteram pleno iure & in altera feudataria nudam proprietatem, arg. l. *ancimus*, circa princ. *Cod. de dona* & ita dicit not. Baldus, c. 1. si quis de manu, verbo, querit quid si inter dominum, de controv. investit. in usib. feud.

2 Sed quid si inter duos vicinos est puteus communis, an possit dividiri, & quo iudicio? Dic quod potest iudicio communis dividiri, si solum ejus sit commune ipsorum vel vicinie ipsorum adiudicaretur, ut est text. in l. 4. §. communis divid. ibi Flor. qui dicit, securus est si ipsi habent solum jus hauriendi aquam: quia forte solum in quo est puteus, sit publicum, vel aliorum.

3 Sed quare * nunquid vicini civitatis, vel loci teneantur contribuere ad locum communem, ut furnum? Et viderit quod sic, per text. cum gloss. in l. ad leg. Rhod. de jact. & ibi hoc tenet. Ubert. de Bobio, & Alber. de Ros. & pro hoc l. ad reparacionem, C. de aqua-

duct. lib. 1. & l. and. portus C. de operibus publicis & l. ad infrastructionem. C. de sacro. Eccl. & istud verissimum, ut patet quae statim dicam in seq. q.

Sed pone, * quedam communitas seu vicinia habet unum puteum, vel furnum, vel porticum communem, qui eget refactione, vel purgatione: quedam ex vicinis volens evitare collectionem live expensam collectare, dicit quod vult renunciare usum vel commode illius rei, quæratur an possit? Ita quod formatur per Spec. in tit. de consil. §. 1. verificul. item pone, quadam vicinia, ubi plene, & idem quasi de verbo ad verbum scribi Alber. de Ros. in suo tractat. statutorum, in prima parte, c. 35. & ponitur etiam per Flor. in l. cum fructuarium, de usu suu. & vide quod ponit Dyn. in l. imperator. §. centrum, de lege 1. & Jacob de Are, in l. prator. §. hoc editio de dannis infest. in qua q. viderit quod renunciare pon posse, & expensam evitare, per d. l. ad reparacionem, & l. ad portus. Item quia lex videtur imponere onus incumbens domum, non personam, argument. l. fin. que incipit, adiles de via publ. item pro hoc: quia vasallus non potest se extrahere servitor domini renunciando feudo, ut habetur per gloss. & Jacob. de Belui Nic. de Neap. & Dd. in c. 1. de vasallo, qui cont. constit. Lorha beneficium aliena in usib. feud. & per gl. & Dd. in c. que in Eccl. extra de constit. & per Spec. in titul. defend. §. quoniam, verificulo 28. & per Bald. in c. 1. §. clausulis, in titul. de prohibi feud. ali. & per Dyn. & per Bart. in l. si u. cum quo. de aqua plu. arrend. & per Flor. in lego si absente. & in lege cum fructu. & ibi omnino vide usufutu. In contrarium viderit illa regula vulgaris, quia dicit, quod pars potest renunciare iuri suo, lege si quis in conscribendo, Codicis

de pact. cum simil. Item pro hoc l. prætor ait. Paragrapho fin. & quod ibi not. de damn. infest. Item l. si forte. Paragrapho 2. si servitus. vendid. & d. l. cum fructuarium. Item quia si aliquis est de collegio, potest renunciare, & eo recedere, l. in fine de coll. illisi. Item pro hoc totus titul. de relig. & l. 2. Paragrapho vicinalis ne quid in loco publico. Sed pro decipline breviter sic distingue: Aut poteris, vel furnus indiger reparacionis temporis præteriti, aut futuri. Primo casu tenetur indistincte contribuere, nec potest renunciare in damnum vicinie, & est ratio, quia jam utilitatem accepit ex usu, hec alij vicini: unde sicut sentit communis, ita sentit debet incommodum, ne l. secundum naturam de regul. jur. & qui sentit onus, eodem iustulo in 6. Secundo casu quando ratione futuri temporis: & tunc aut vultflare in vicinitate, seu vicinia: & isto casu licet nolit uti patre, vel furno, quia forte habet unum in domo, tamen poterit cogi ad reficiendum, seu contribuendum: quia istud est onus impositum domui, & non personam, argument. d. l. adiles. de via publica. Item quia puteus vel furnus sunt communes universitatis, non ut singulorum, in rebus autem universitatis, non attendunt voluntas, unius, sed majoris parti, l. quod major. ad municip. cum sim. Aut non vult amplius stare in vicinia vel communitate: & si vult renunciare, nedum usui patre vel furni, sed etiam vicinia, vel communitate: & tunc tenet quod non sit obligatus ratione futuri temporis, licet Alber: & Flor. videantur velle, quod indistincte teneantur contribuire: & moveor per ea que dixi supra pro parte negativa, & addo quod de

purgandis interdictum competit, textus est in lege prima, versiculo pen. Dig. de fonte. Et quid sit reficere, & purgare, vide text. in l. 1. §. reficere, §. purgandi de rivis.

Quid * si in domo mea patetum saperio, quo aperto venæ putei tui præcisa sunt, an teneat? Et dic quod non, textus est in l. flaminum, §. pen. vers. sc. idem vidamus, & ibi etiam, §. fin. cum duas legibus sequen. & quod ibi no, de dam. infest. & l. 1. §. denique, de aqua arcen, & Paul. de Catr. in l. si tibi, in fin. C. de serv.

Sed * nunquid interdictum de fonte competat illi qui ut prohibetur puto vivam aquam non habentes? Et dicat quod non, textus est in l. 1. Paragrapho hoc interdicto, de fonte, & ibi omnino vide Bartol. qui per illum textum dicit non quod statutum prohibens mulieres portare perdas, intelligitur de veris, & naturalibus, non autem de fictis & compositis. & ego dixi de verb. signif. l. mulieres. in princip. in 10 & ultim. quest. ubi posui aliqua de ornata mulierum. Adde predictis, quod vendita domo non solum venit potens, qui est in ea, sed etiam potest alia, id est quibus puteus cooperetur, & funes, quibus trahitur aqua, & quedam alia venient, de quibus omnibus vide text. l. Julianus, §. fin. cum l. seq. de action. empt. & venit etiam Rota & simila, ut l. qui fundum, §. fin. de contraben. empt. & omnia que dicta sunt supra de patre, habent locum in cisterne, & lavello. Et sciendum est, quod cisterna est, que non habet aquam perpetuam, nec vivam, textus est in l. 1. §. interdicto, ff. de fonte. Et istud patet manifeste Venetiis, ubi sunt cisterne, que sapissime dedicantur ad fiscitatem. Lavellum autem intelligo locum, in quo colligitur aqua pro pan-

nis lavandis vel animalibus potan-
dis.

7 Sed * an sit licitum fodere puteum
vel cisternam aut lavellum prope fun-
dum vicini nullo spatio interposito?
Et videtur quod debet dimitri tantum
spatum, quantum est profunditas fo-
vez, per l. fina. fin. reg. Ego teneo con-
trarium: quia illæ non sunt proprie-
tates, sed habent alia nomina specia-
lia, ut dixi supra de penultim. in fin. nbi
vide.

8 Si quis * fodere cisternam, & non
cooperetur, ceciderit bos vel asinus
in eam, dic, quod dominus cister-
na tenetur reddere premium jumentorum,
quod autem mortuum est, ipsius
domini cisterna erit, ut in c. 2 extra, de
injuriis & danno dato, & est casus no-
tab, qui limitat materiam post m. in l.
Stichus, de verbis obligat, videlet, ut
quod ex mea superest, meum est: &
mihi reddi debet, l. solam, §. mesum, de
rei vendi, intellige, nisi ex culpa alterius
pereat, ut ibi ita not. Ludo. Rom.
in d. l. Stichus, in fin. qui tamen intel-
ligit, quando cisterna sicut in publi-
co, argument. l. foras, ad leg. Aquil.
securis in privato, ut not. gloss. in d.c. 2. de
injuria & danno dato.

9 Ultimo, * unus habens cisternas,
legavit cisternas, an debeatur aqua in
ea regione, in qua aqua venalis est, ut
est in regione Africa & Aegypti, ut dicit
tex. in l. Mela. §. fin. de ciba leg. & not.
Bart. in l. 1. cod. iii. & sicut Baronia,
Ferraria, & Venetia, & dicas quod sic
five habeat cisternas, five non, ut est
casus in d. l. 1.

10 Sed * quando habet cisternas, an
tunc erit servitus vel obligatio perso-
nalium, vide omnino tex. gloss. & Birtol.
in d. l. Mela. §. fina. & dixi plene supra
in princ. post distinctionem servitutis
realis: in illa questione quomodo co-

gnoscatur an sint servitutes reales vel
personales.

CAPUT XLVIII.

De Cloaca.

- 1 Cloaca quid propriæ sit, & quid ejus
appellatione veniat.
- 2 Statutum si dicaverit, quod si quis
offenderit aliquem in domo, puniatur in tantum: an offendens in
officio, statutu pœna teneatur.
- 3 Domo in sua privata quis non potest
exercere artem, per quam malus
odor, seu fetor vicini sit.
- 4 Cloacam inter ades meas & tuas, te-
ciam invito, & contradicente, an
de novo mihi factere liceat: & si
denuncia novum opus, tuam de-
nunciationem contempnere possum.
- 5 Cloace usum aliquis si habebit vi-
clam, vel preario: & velit cloa-
cam resicare, vel purgare an contra
impedientes fibi interdictum cloa-
ce prohibitorum competat.
- 6 Cloacam facere in iure communi,
invito altero socio, an unius socio
facere liceat.
- 7 Cloacam in fundo vel domo sua an
facere licitum sit, & ex ea aquam
in viam publicam misere.
- 8 Aqueductum loco cloace usque ad
viam publicam an facere liceat.
- 9 Usum fructuum in fundo vel cloaca
publica si quisdam habeat, & re-
ficitio, vel reparatio indi-
geat, an istud omnis ad ipsum
spectet.
- 10 Ius agendi seu prohibendi aliquid
an solam adhibebit, vel habentibus
curam civitatis, vel aliis compe-
tere possit.

- 11 Privato vel forensi, an competat ius
agendi, vel prohibendi aliquid
actione populari.
- 12 Actio quemad sit, que pro cloacis
competat.
- 13 Interdictum prohibitorum & resti-
tutorum ad hoc ut competant,
que necessaria sint.
- 14 Libellus & positiones in actionibus
popularibus quomodo formari
debant.

Cloaca * est locus concavus, per
quem colluvies quædam fluit,
ut dicit tex. in l. 1. §. cloaca autem fi-
de cloacis qui subdit, quod cloaca
appellatione, & tubus & fistula con-
tineret, & tubus dicitur foramen cloa-
ce, ubi purgari colluvies aquæ: fi-
stula vero est aliud genus instrumen-
ti ad idem, secundum glo. ibi ex quo
not. secundum Bart. ibi, quod appella-
tionem cloacæ continetur etiam oltum
cloacæ.

2 Quod * facit ad quæst. ex statu-
tis dicentibus, quod si quis offendere-
rit aliquem in domo, puniatur in tan-
tum, ut offendens in officio teneatur
pœna statuti: quia appellatione domi-
nus continetur oltum, & alia que
eidem sunt affixa, etiam si proté-
derent extra dominum, l. aqueductus.
cum l. seq. de contraben. empi. & l. si-
venditor. §. fin. de act. empi. & dixi ali-
quid in titul. præcedenti, intelligo tam-
en de oltio intra clausuram existen-
te: quia tunc non dicerent factum
in domo l. §. finis de flum. de quo
dic ut per Bart. in d. l. de cloacis & in
l. cetera. §. hoc senatus de leg. 1. & per
Bald. in data opera C. qui accus. non poss.
& vide quæ plenius dixi supra de
cloaç. in s. q. Item cloaca quædam
est privata, quadam est publica, l. 1.
§. hoc autem de cloacis. Item sciendum

est, quod Pætor introduxit duo inter-
dicta. Unum de cloacis purgandi &
reficiendi: & istud est prohibitorum,
quia nemo deberet prohiberi reficerre &
purgare cloacam, l. 1. §. 1. de cloacis.
Aliud est restitutorum, quia nemo
debet aliquid in cloacis mettere, propter
quod detinatur fiat, m. d. l. 1. §. fin.
& est ratio quia hæc interdicta per-
tinent ad salubritatem & tutelam ci-
vatis, nam & calum pestilens ruinas
immunditæ cloacam minantur.
Item si non reficiuntur, text. est not.
in d. l. 1. §. de cloacis. & ibi vide gloss. 1.
& adde gloss. not. in l. pen. §. in ver.
quem cal. quod vi aut clam que dicit
quod æc corrumptur apponendo
sterciis, vel cloacam aperiendo, & vide
aliam text. not. & sing. in l. 2. §. idem.
air. si in publ. cum gloss. ne quid in loc.
publ. per quem tex. cum gloss. alias ju-
dicavi.

Quod * quis non potest in domo
sua privata exercere artem, per quam
malus odor seu fetor fiat vicini: &
per prædicta teneo, quod non sit
licitum privato aperte de die cloa-
cam, vel necettarium, aut similia pro-
ter ferent, sed nocte tantummodo,
nisi subit necessitas, & non alias, quod
est not.

Quo * primo circa istam mate-
rialiam cloacarum, an licet mihi cloa-
cam de novo facere inter ades meas
& tuas, te invito & contradicente: & si
denuncia novum opus, possim
tuam denunciationem contempnere.
Videtur quod non per ea quæ dixi
supra de penu, in 2. q. & per tot. tit. de
nov. oper. nun. tamen conetur re-
tinas per l. 1. §. si quis miseri purganti.
& l. fina. de cloac. dummodo si in
viam publicam a velia cloacam facere,
a facias permittente illo cui viam pu-
blicarum cura committitur, ut d. l. fin.
V. 2.

& ibi gloss. & ita tener Rofte, in suis libellis, in tit. si vis cloacam tuam purgare in fin. & vide text. in d. l. 1. in fin. & in §. deinde ait prætor. cum seq. & vide omnino l. de pupillo. §. si quis rivos. cum seq. de no. op. nun. ubi de hoc, quomodo declaratur.

Quarto secundo * aliquis habet usum cloacæ, vi clam, vel peccatio: vult cloacam reficere vel purgare, an contra impeditores sibi competat interdictum cloacæ prohibitorium, dic quod sic, l. 1. §. hoc interdictum. 5. de cloacis, & ratio ponitur ibi. & d. §. si quis rivos.

Quarto tertio, an * sit licitum unius facio facere cloacam in muro communio, invito altero facio, de hoc dic ut dicam infra, de balneo seu stufa, de necessario, &c.

7 Quarto * quarto, an sit licitum facere cloacam in fundo vel domo sua, & ex ea immittere aquam in viam publicam & dictis quod sic, nisi ex illa aqua via efficeretur minus habilis, ut est text. in l. 2. §. si quis cloacam, ne quid in loco publ. & via dicitur fieri minus habilis sive deterior, si usus eius ad commenadum corrumptatur, hoc est ad eundum vel agendum: ut cum plana fuerit, clivosa hat, vel ex molli aspergant angustior ex latiore, aut palutris ex stucca, ut est tex. in d. l. 1. §. deteriorem autem & vide in seq.

8 Quarto * quinto, nunquid licet facere aquæductum, loco cloacæ usque ad viam publicam? Et dic quod sic, si in q. precedenti, & ita observatur etiam de facto. Sed adverte, quia post dictum prædictum non sit licitum mittere ad viam publicam aliquid fictidum, vel turpe, vel sterco, sive laveretur latrina, ut est test. in l. adiles. in final. de via publica, alleg. in tit. de loc. publ. frumento. pro hoc gloss. in l. pen. quod vi aut

clam. & ideo non esset licitum lavare in domo vegetes, in quibus fuilleri vinum fictidum, vel alia vasa fictida, si aqua illi veniret in viam publicam quod no. quia multi contra faciunt & male. Nam adiles curules, vel qui præpositi sunt viis publicis hos permittente non deberent, ut dicit d. L adiles, in fin. & vide quod dicunt in 7. quæst.

Quarto * sexto, aliquis habet usum fin. in fundo vel cloaca publica, que indiget refectio vel reparatio, an istud onus spectet ad ipsum. Et dicas quod sic, & non ad proprietarium ut l. pendente §. si quid cloacay. & ibi flor. de usu fr.

Quarto * septimo, an jus agendi seu prohibendi comperat solum adibitus fer habentibus curam civitatis vel alii. Et dic quod illis quoniam inter se, comperit jus, puta quia sunt de eadem contracta, & istud est claram, ut probamus in l. 2. §. pen. ne quid in loc. publ.

Sed quid * si nihil aut panum inter se privari: puta quia est de alia contracta. Et dicas idem: quia actio popularis est, ut est glo. valde, no. in d. §. pen. quæ non est alibi, secundum Ang. in l. in provinciali. 1. de no. op. nun. & communiter tenetur, ut dicit Ioan. de Ana. in c. qualiter & quando. el. 2. in 1. 2. col. de accus. de quo vide per Dd. in d. §. pen. ubi probatur haec decisio. Sed quid si esset forensis b., & idem si nomine publico agar, de quo dic, ut plene per Bart & Dd. in d. §. fin.

Quarto * octavo, qua actio competet pro iphis cloacis. Dic duo interdicta: unum prohibitorium, aliud restitutorium, ut probatur, in l. in prin. de cloa. & dixi supra circa principium. Et idem Ioan. in arbore sua actionum fecit duos articulos de his duobus interdictis.

Quarto * nono, quæ sint necessaria,

sule, quæ consuevit apponi in libellis petens super præmissis sibi justitiam ministri, vide conf. 121. in 2. colum. §. alio fundamento. & in 3. col. §. non ob. illud, & quasi per totum conf. ubi ponit de virtute clausula non astringens, &c. & an libellum obscurum producendum à domino possit procurator sine specia] mandato declarare, habet vol. 3. conf. 78. circa fin. 3. col. in §. praeterea, in fin. §.

CAPUT XLIX.

De fistula.

- 1 Fistula quid proprie sint.
- 2 Castellum quid proprie dicatur.
- 3 Licentiam habens à principe vel superiore averteri aquam ex publico debet eamducere per castellum, vel per fistulas ne marices fistula corrumpantur, & contra faciens concessio[n]is beneficium perdit, & etiam in corpore punitur.
- 4 Socio an licet fecire in parie e communi fistulan, vel canale aliquod per quod aqua pluvialis arreatur, sive recipiatur.
- 5 Domorum in venditione an etiam servientes veniant.

a Viam publicam. An licet ædificare in via publica & si est ædificatum, an ædificans debeat ædificium removete, vide Corn. 1. volum. conf. 281. & quomodo intelligatur verbum, juxta vias publicas, vide Alex. 3. vol. conf. 73. 1. col. §. fin. & quasi per totum consilium.

b Forensis. An dicatur forensis, qui habet dominum conductam in civitate, licet firmata non habebit vide Cor. 1. vol. conf. 109. & 4. vol. conf. 194. & conf. 71. & in 2. vol. conf. 94. & conf. 144. & 4. vol. conf. 147. incip. pro decisione.

c Libellus. Utrum & quomodo in libellis procedat conclusio generalis, vide Alex. 1. volum. conf. 121. in 5. col. §. non ob. istud, & quod in libel. verba impropiantur, ad finem, ut sustinentur, habet conf. 121. in 2. pro hoc etiam & de importancia clau-

1 fistula, aut lignea, per quæ ex castello, vel ex celo aqua ducitur, ut leg. si fistula. & l. fistulan. de servit. urban. pred. & l. fistulas. servit. & l. fundi. Paragrapho pen. & final. cod. 11. & dixi aliquid supra de cloacis, in princ. & vocantur quandoque matrici, in l. eos. C. de aquæbus lib. 11. & regulariter apud nos dicuntur canalia, & possunt consistere ex quacunque materia.

Et dicitur * castellum receptaculum, quod aquam recipit, l. 1. §. hoc inter dictum necessario, de aqua quodid. & esti, & dicitur propter locum circum datum ad modum castelli, ubi congregatur, & unde dicitur aqua, ut dicit gl. in d. l. fundi, Paragrapho ab eo, & in d. l. eos.

2 Et * not. quod habens licentiam à principe, vel superiore avertendi aquam ex publico deber eam ducere per castellum, per fistulas, ne matrices fistulae contumpanter: & contra faciens perdit beneficium concessione: & puniit etiam in corpore, casus est in d. l. eos. quod not.

3 Nunquid autem licet * socio face re in pariete communis fistulam, vel ali quod canale, per quod aqua pluvialis arceat, sive recipiat? Dic quod non i. fistulam 1. ff. de ser. urb. præd. fistulas, si fer. Et ita tenet Angel. & Dd. in linter quos, in 4. col. in princ. in versic. simile in pariete, de dann. infest. Et idem tenet Joan. Pet. de Papia. in ult. libro in antepend. gloss. ex hoc not. quod etiam in pariete communis, non licet etiam facere aquatolum, vel fistulum, secundum Bartol. qui etiam ita not. per i. fistulam: per illam text. de ser. urb. præd. immo plus non licet habere aquatolum in pariete proprio, si per eum aqua misera inundaret in parietem vicini; ut d. l. fistulam, & ibi hoc tenet Bartol. & addit omnino que dicam infra de balneo, & necessario, & cellario, & in specie de aquatolo, seu canali: & ea que dicuntur hic, & plurimum convenient.

4 Sed * an prædicta venient in venditione domorum? Dic quod sic, text. est in l. fundi, §. Labeo, & in l. vendit. hominis, §. fin. de aft. empt. & l. fistulas, in princ. de contrah. empt.

C A P U T L.

De Furno.

- 1 Furnum si juxta communem parietem habebas. & damnum parieti dat, vel verisimiliter dare potest an tecum agi posset.
- 2 Furnum, seu mole, dimun in aliqua villa vel vicinia si quispiam habuerit, & habeat, & omnes de dicto loco jam longissimo tempore etiam eo cuius in coartarium memoria non existat, semper venerantur ad dictum furnum, seu molendinum pro pane coquendo, seu macinando, & alius furnum non viter construere velit: an ne construet prohibere possit.
- 3 Promiserit si nihili quispiam coquere panes in furno suo pro tota mea familia, an hec servitus vel obligatio personalis esse dicatur.
- 4 Promiserit si aliquis nihili, & Tisio, quod possim coquere in furno suo omni hebdomada decem septaria frumenti, & Tisio decedit, utrum Tisii portio nihili acrefear.
- 5 Pachtum si fecerim cum furnario, ut coqueret panem pro me, & familia mea singulis annis: vel perpetuo: & quod sibi darem omni anno 10. lib. sed tunc habebit duos filios tantum, & postea mihi putes alij filij nati sunt, & sic famili mea aucta est: an mihi panem pro eodem prezzo coquere teneatur.
- 6 Servitus si luminibus imposta sit, tam de presentibus, quam de futuris simpliciter intelligitur.
- 7 Inspicitor multoties, quod evenerit potest.
- 8 Contrariantur eadem est disciplina.

9 Con-

- 9 Conduxit si quispiam unum molendinum cum quatuor rotis, & convenit prestare modios 10. pro qualibet rota; & postea conductor ibi aliam rotam confrixerit, an pro illa nova rota aliquid solvere teneatur.
- 10 Paterfamil. cum Abbatte & conveniente ejusdem monasterii, si padus fuerit, quod molendinum dicti monasterii sibi & familia sue pro certa persona molere debet et sine laje dicti monasterii padus init tempore: & postea sutorum quilibet habet ita magnam familiam, sicut habebat paterfamil. celebrati contractus tempore, & quilibet ipsorum vult molere ad molendinum, sicut eorum pater faciebat, quid juris.
- 11 Verba in dubio secundum præsentem intelliguntur, sicut contractus in dubio intelligitur rebus sic stantibus.
- 12 Verba contralibus intelliguntur secundum quod apparet contralibus tempore.
- 13 Harenum ex persona conditionis obligatio mutari non debet.
- 14 Expensas ubi crescit, & labor, premium, seu salarium crescere debet.
- 15 Famulus si convenitflare cum tribus scholaribus pro certo pretio quilibet mensi: & unus scholaris moritur, vel recedit, salarium minus debet.
- 16 Conventio ad incogitatam non exten ditur.
- 17 Infinitas evitanda est.
- 18 Concessum si fuerit alicui, quod in aliquo nemore pro se & familia sua ligna incidere deberet, & multis relictis familiis recedat, an & quantum incidere possit.

Si furnum * juxta communem parietem habebas, & damnum dat parieti, vel verisimiliter dare potest, an tecum agi possit? Dic si damnum dedit parieti, puta quia pars effusus sit, agi potest actione in factum, l. Aquil. n. est text. in l. si furnus exponit, §. si furnum, ad l. Aquil. & ibi Dd. & l. furnum, §. præterea, si furn. & ibi plane de hoc non sufficit. Sed si non damnum dederit, an possit peti cautio de dann. infest. Et videtur quod sic per d. §. si furnum. In contrariantur, per d. §. præterea, gloss. ibi solvit, l. i. modis. Sed tu breviter cum ludis: aut tenerat damnum ex vicio furni tantum: aut ex vitio seu culpa furni tantum: aut ex vitio seu culpa furni & furnarii. Primo casu, quando timetur damnum ex vicio furni tantum, potest peti cautio: & ita loquitur d. §. si furnum. Et si ratio, quia tunc

V 3 istud

istud vitium cadit in actionem in factum utilem. Aqu. que non excludit istam cautionem, ut ibi tenet Bartol. & Dd. in d. § præter. & Flor. in Paragr. si furnum. Secundo casu quando timetur damnum ex vitio furnarij tantum, & tunc subdivisus: Aut damnum timetur ex facto furnarij: aut ex non facto, puta negligencia vel omissione: si ex facto, pura quia imponit in furo maximum ignem: & tunc non competit cautio damni infecti. Et in loquitur d. § præterea si furni, & est ratio, quia quando principaliiter datur damnum a furnarij cul, a sua competet contra ipsum actio, l. Aqui dicta, ex c. e. d. l. si servum serviu, §. ratio autem, capite, & ista actio est directa ordinaria, quod facit cessare cautionem damni infecti, que est extraordinaria: utra not. per Bart. in l. provinciali Paragr., de nov. ope. m. & ita tenet Bart. in d. § præterea. Si vero timetur damnum ex non facto, puta ex negligencia vel omissione furnarij: & tunc potest peti cautio: quia non competit actio, l. Aqui, casus est no. in l. § cuius, §. de præteritis 2. in fin. de usuf not. & ita tenet Angel. in d. §. præterea. Tertio casu principaliter quando timetur damnum ex cul, a furni & furnarij sinnl tunc dic item quod in primo casu, scilicet quod posset peti cautio, secundum Bartol. & Doctores in d. § præterea, & circa prædicta vide omnino Ang. in d. §. præterea. & Flor. in d. §. si furnum.

² Secunda * quæstio est, quodam habuit, & habet furnum seu molendinum in aliqua villa, vel vicinia: & omnes de dicto loco cam longissimo tempore etiam ejus iniij, cujus non extat memoria in contrarium, semper venerunt ad dictum furnum, seu molendinum pro pane coquendo, seu ma-

cinando, alius vult furnum seu molendinum noviter construere, an possit prohibere ne conficiat. Et videatur quod sic, quia non debet immutari antiqua consuetudo in præjudicium alterius, l. si manifeste, C. de serv. Item pro hoc l. quæstionem, de diver. & tempo. pred. sed contumaciam est verius: quia in furo licitum est adficare: erian si noceat alieno, l. fluminum, §. fin. cum dubius sequent de damn. infecti. & l. si in meo de aqua plu. are. & l. fin. & ibi Ang. de usufcap. & pro hoc allego text. in cap. significante in principe appell. & ibi hoc not. in terminis Innoc. & Anton. de Buti. & communiter Dd. & prædicta intelligi vera, nisi servitus vel obligatio personalis esset imposita: iuxta not. in d. l. fin. de usufcap. & ita not. Dd. in d. ca. significante, vel nisi esset præscriptum: que præscriptio non currit nisi a tempore quo aliis voluerit adficare furnum vel molendinum: & propter prohibitionem sibi factam destricteſt ut not. per gl. & Dd. in l. qui luminib. de servit. urb. pred. & in l. de serv. & de ista qui, vide gl. & Dd. in d. l. si manifeste, & per gl. in l. si quis ex argentiari, §. si in iunctu tabularum ff. de eden & per Bart. plene in l. quo minus in 2. quæst. de flumin. & in l. Paragrapfo scit autem, de aqua plu. arend. & per Flor. in l. imperatores de servitu. urba. orum prædio. & originaliter ista fuit quæst. l. lici. 36. que incipit quidam salinarius, & de ista materia, & quomodo formari libellus, & positiones fieri debeant, vide in materia, libellorum compofita à domin. Pet. Jac. anno M. 47. in libello super furno, & est 20. rubr. & ex illa summa, ut plurimum sumpta est prædicta Joan. Petri de Papia, qua nunc utuntur procuratores, licet de dicta summa mentionem non faciat.

Tertia

Tertia * quæstio est: aliquis promisit mihi coquere panes in furo suo pro toto familia mea: an ista sit servitus, vel obligatio personalis, vide Bald. in l. si plures, Codice de condit. infert. & ego dixi supra circa fin. prime divisionis servitutum, versicul. tertio quæst. si aliquis promisit, & supra in quæstione quomodo congaudetur servitus realis. Dic, ut ibi dixi.

³ Quarta * quæstio est, quis promisit mihi, & Tizio, quod possim coquere in furo suo omni hebdomada decem festis frumenti. Tizius decessit, utrum portio Titij mihi accrescat Bald. in l. unica, §. cum autem, de cada. tol. format eandem quæst. & dicit confidere. Nam si conjuncti sumus re & verbis, venio per ius non decessendi: quod eriam in contractibus locum habet. Contrarium dicit esse verum, quia cum Titius semel fecerit partem, recessum est a jure non decessendi, & oportet venire per ius accrescendi: ut subtiliter not. Bart. de leg. 3. re conjuncti, in articulo servitio, sed jus accrescendi non habet locum in contractibus lucrativis: ut not. dixit Bald. subtili consideratione.

⁴ Quinta * quæstio pulchra, feci patrum cum furnario, ut coqueret panem pro me, & familiis mea singulis annis, vel perpetuo: & quod sibi darem omni anno 10. libras, tunc habebam duos filios tantum, & postea mihi nati sunt plures alii: & ista familia mea est aucta, an teneatur mihi coquere pro eodem pretio. Itam q. format Iacob. But. in l. fin. Cod. de sarcis. Eccl. Albei. de Ros. ponit similem de molendino, in Autob. hoc jus porrectum, ver. unam aliam pulchram quæst. codem titulo in l. non modus, C. de servit.

& Ioan. de Int. in cle. literas 11. col. 1. vers. quod si promittens coquere de rescriptis. In qua qu. primo dicendum videtur, quod teneatur: quia promisit coquere pro familia mea, & ista nunc est familia mea, licet sit aucta, ut l. peculum in princ. ff. de pecun. ubi videtur hoc probari, pro hoc etiam l. proponebatur, de jud. pro hoc videtur text. juncta gloss. in l. penult. de fun. instrum. quae vult not. quod omne universalis recipiat argumentum, & diminutionem: ut ibi. & l. grege, de leg. 1. & in d. l. peculum, & not. in d. leg. 1. de leg. Sed familia est universale, quia est collectivum sine aliquo signo particulari, vel generali: ut nota. gloss. in l. 1. ff. de edend. & Bart. & Dd. in l. scire debemus in princ. de verb. obl. Tertio ad idem videtur text. in l. 2. in princ. ff. quorū leg. & in l. fin. §. 1. in princ. de lib. lega.

Quatto * videtur probari, in l. si servitio in princ. de ser. urb. pred. ubi dicuntur, quod servitus impedit lumines, simpliciter intelligitur tam de præsentibus, quam de futuris.

Quinto,* quia sepe inspicitur, quod 6 evenire potest: ne not. gloss. inter suspicunt, §. sacram. de verb. oblig. Sexto probari potest ratione: nam si unus filius moreretur remaneret eadem familia, d. l. proponebatur, de judic. & vellet furnarius servare sibi promissio nem: & ita & contra, si est aucta, debet mihi servare.

Ut * contrariorum eadem sit disciplina, l. 1. de his qui sunt sui vel alieni, juris, cum fin. & quia ad quem spectat augmentum, diminutio, spēculatione debet: ut est text. & ibi Dd. in l. si ex ratio, de leg. 1. nam regula est, qui potest sentire incommodeum, &c. l. secundum naturam, de reg. iur. & qui in uno gravari potest, in alio relevati debet, l. cum qui

qui, in princip. de iurejur. Septimo, pro hoc facit tex. in cap. quia circa, de privilegiis & quod not. Cyn. secundum Pet. in l. placet, in ultim. quæst. de sacrof. Eccles. & quod not. plene Ang. & Flor. in l. servitus, de servi. urb. præd. Octavo facit pro hoc l. hoc iure, § aqua de aqua quorū. & aſtro. Nono pro hoc adduco, quod not. Alber de Rot. in famili. in l. Rutilia Polla, de contrahen. empion. ubi dicit,

2 Quod * si aliquis conduxit unum molendinum cum quatuor rotis, & convenit præstari modios 10. pro qualibet rota, & postea conductor ibi aliam rotam construxit, quod non tenetur pro illa nova rotæ aliquid solvere: & sic non debet crescere fructus. Et dicit quod ita fuit determinatum: prout refert Ugol. de Fontan. allegat ad hoc, l. non modus, Cod. de servi. & vide omnino cundem Albe. in d. Rutilia Polla, ubi adducit alias similes, quæst.

10 Decimo * adduco aliam decisionem Albe. in aut. hoc ius porrectum, Cod. de sacrof. Eccles. 10. col. vers. unam aliam quæst. subiectio, ubi dicit, quod si patet fam. cum Abbate & conventu ejusdem monasterij pactus fuisset, quod molendinum dicti monasterij sibi & familie sue pro certa pensione moleste debet, nec in hoc fuit iurium & deceptum monasterium tempore pacti initi: postea quilibet filiorum haberet ita magnam familiam, sicut habebat patrem, tempore celebrati contratus, quilibet ipsorum vult molete ad molendinum, sicut faciebat cotun pater: & determinat, quod de stricto iure poscit, & allegat, d. l. servitoria. In contrarium vult, quod imo non tenetur furnarius coquere pro codem precio, autæ familia: per texum in l. non modus, cum his que ibi not. per gl.

Cyn. & Dolores Codice de servitibus.

Secundo * per l. si ita, de au. & arg. 11 leg. ubi dicitur, verba in dubio intelliguntur secundum tempus praesens, & pro hoc, l. si cum meus proprius, cum ibi not. si serv. vend. & Cle. literas, cum ibi no. de rescrisp. Item pro hoc, qui verba contractus in dubio intelliguntur rebus sic statibus, l. quod servitus, de cond ob cauf.

Tertio * quod per l. Rutilia: Polla. 12 de contrahen. emp. ubi dicitur, quod in dubio verba contractus intelliguntur secundum quod appetit tempore contractus: & postea illum text. inducit Alber. de Rot. ad plures, quæst. & ad idem est tex. in l. eod. tit. & ibi Alber. de Rot. in fin. adducit illum text. ad decisionem hujus quæst. in terminis, remittit tamen se ad dicta per eum in d. auh. hoc ius porrectum. Quarto facit text. in l. §. sicut queritur de aqua quotidiana. & aſtro. & in l. fin. §. fin. in fi. de l. b. leg.

Quinto, * hoc videtur probari optima ratione: quia ex persona heredum non debet condit. oblig. mutari, l. 2. §. ex hi de verb. oblig. & ibi vide Alber. de Rot. Et arg. si uid procederet, quando esset autæ familia post mortem partisfam.

Sexto, * quia ubi crescit expensa 14 & labor: debet crescere premium seu salarium: quia tam labor, quam pecunia divisionem recipiunt: ne est text. in l. amico. in princ. de au. leg. & ibi ponunt Dd. per illum text.

Quod * si famulus convenit stare 15 cum trib. scholarib. pro certo pretio in mente: & unus scholaris moritur, vel recessit, debet diminui salarium, si alter supervenit, debet augeri, sicut augeri & diminuiri labore, ita hic dicitur, quod si augeatur vel diminuatur familiæ,

familia, debet augeri & diminui pretium. Septimo pro hoc adduco tex. in ca. quanto extra de cens. & ibi ponitur ita q. per Jo. And.

16 Octavo, quia * regulariter conventio non extenditur ad incogitat. l. cum Aqui. & l. qui cum tutoribus, de translat. sed furnarius non cogitat, quod deberet familia crescere, ergo &c.

17 Nono quia * infinitas est evitanda, l. fin. C. de sacrosant. Eccles. Nam si furnarius teneretur pro familia autæ, teneretur etiam si in infinitum augeretur, quod non videtur esse dicendum, ut ibi, & per hanc potissimum rationem pro hac parte determinat ibi Jaco. Butr. dicens: quod non obstat, quod promittere coquere mibi & familiæ meæ, quia intelligitur de familia, quam tempore conventions habemam.

18 Decimo & ultimo * facit, l. cui fundus, in fin. de cond. & demoſt. quem tex. inducit, ibi Dy. & Alber. ad 1. q. dom. Azo, quod si conceulum est, quod in aliquo nemore possit ligna incidere a te, pro se & familia tua: & decadat relictis multis familiis, quod unusquisque filiorum non poterit incidere quantum expediat sibi & familiæ sue, sed omnes simul incidere tantum debent, quantum poterat pater & non plus. Idem inducit ibi Alb. ad aliam quæstionem.

19 Si aliquis * dederit præmium aliqui monasterio, ut perpetuo debet molere sibi & filii suis granum ad molendinum suum postea liberri superexcedent.

20 Item * adduco etiam decisionem Piles, quam facit in q. sua 48. quæ incipit, quidam paternam in qua tenet, quod si monasterium promittit mibi & familiæ meæ molere frumentum,

non tenetur hæreditibus molere in majori quantitate, quam mihi teneretur, propter infinitatem evitandam: quoniam non est verisimile monasterium se voluisse obligare ad talen infinitatem: & idem tenuit Bar. Brixensis, in quæst. suis, quæst. 51. quæ incipit quidam pater familiæ.

Et * ad idem allego etiam quæ not. Cyn. secundum Pet. in l. non modus. in fin. C. de servis, ubi per illum text. dicit quod si quidam iusticus promisit cuiuslibet Canonico dare x. pro anniversario: & tempore promissionis non erant nisi 10. Canonici, deinde sunt 30. nunquid tenetur omnibus. Et dicit, quod non, quia non potest tunc cogitari quo ibi Canonici essent, & idem dicit Joan. de Imol. in Cle. litera 18. col. de rescrisp. Ego autem in ista q. ita concluderem, distinguendo & concordando ita iura: aut promissio furnarii est facta sub nomine universalis, aut sub nomine particulari, aut generali, aut definito. Primo casu quando promissio est facta sub nomine universalis, ut familiæ meæ ut dixi supra in 1. art. prime parsis, & ut formavi in q. principal. & tunc teneo primam partem veriorem, videlicet quod tenetur etiam pro familia autæ, per iura supradicta pro prima parte allegata & potissimum quia nonna universalia recipiunt argumentum & diminuendum, l. peculium in princip. de leg. 2. cum aliis alleg. q. 1. & 2. art. prima parsis. Et hoc etiam tenet Cyn. in l. non modus. Codice de serv. & in l. placet, in fin. de sacrosan. Eccle. Pet. de Anc. in c. quanto extra de cens. & hoc intelligi, quando filii habitante cum parte fecerunt sibi & filio habitent quia illa dicitur familia quæ simul habitat, per l. tria vera. de excu. tu. licet quo ad alia, sicut de familia, l. fin. Cod. de verb.

signif. Pet. de Anch. & Joan. de Ana, in d. c. quinto. Nec obstant in argumenta: b in contrarium adducta: quia potest responderi, sicut potest diminu family, ita potest augeri, & è contra: unde propter situm dubium eventum non potest dici & esse aliquam lessio, si non fuit inspecto tempore contractus, ar. leg. si pater puer & quod ibi, not. per Cy. & Dd. C. de inf. testa, secundo casu, quando promissio est facta sub nomine particulari, puta mini, & duobus filis meis: & tunc non habet dubium, quia non egreditur personas nominatas: quia limitata dispositio limitatum producit effectum. l. in agris. de acquir. re. do. & ita potest loqui, l. non modus. Cod. de servitut. secundum Cyn. ibi. Tertio casu quando est facta promissio sub nomine generali, puta mihi, & omnibus liberis meis, & tunc subdividetur: aut promissio est facta ad certum tempus limitatum, aut in perpetuum, aut simpliciter. Si ad certum tempus puta ad 10. ann. promissio coquere mihi, & omnibus liberis meis. Et tunc intelligo pro omnibus liberis, qui pro tempore reperientur: unde sive crescunt, sive decrescent, futuri tenetur semper pro eodem prece, cum poterint partes cogitare hoc evenire posse: ut not. in l. inter stipul. §. sacram. de verb. oblig. maxime quia verba sunt generalia, quæ generaliter debent intelligi, l. i. §. & generaliter de l. præstat. & 18. dist. p. Roman. cum sim. Si vero promissio est facta in perpetuum, & idem eadem ratione. Nec obstat ratio infinitatis evitanda: quia verba infinita repugnant.

22. Potest enim quis se obligare in perpetuum, l. i. §. sin perpetuum si ag. vñf. vel emph. Et praedicta intelligo

vera quando fit augmentum vel diminutio liberorum per nativitatem vel mortem eorum: fecus si cresceret familia ex aliquo casu accidenti: puta ego sum creatus miles: vel superveniente mihi hæreditas opulenta propter quam ego incepit tenere tres vel quatuor famulos vel tertidem pedesque, juxta. sed & si leg. §. si quis re sua, de pei. hered. & quod not. gloss. in Ambro. us judicis sine quoquo sus. §. cogitatio. in verb. largioris. colum. 1. quia de isto non potius futurius verisimiliter cogitate: ergo non tenetur, l. cum Ag. & l. qui cum iurib. de transact. Et sic non inspicitur hoc casu quod evenire potest: quia quando praeterea status non indicat contingentiam de futuro, non inspicitur quod evenire potest. ut d. §. sacram. & ibi hoc not. Bart. sed si promissio est facta simpliciter, non expresso aliquo tempore: puta promissio futurius coquere mihi & liberis meis panes pro 10. liberis in anno & tunc credo, quod licet crescat familia vel decrecatur in uno anno, non proptereta debet crescere vel decrecere premium, per praedicta: sed post annum non cogitur futurius coquere pro eodem prece, si crevit familia: nec ego teneor idem premium solvere si decrevit: ita etiam si non esset mutata familia: quia dicta promissio non durat, nisi singulis annis: & in fine cujuslibet quaque nocturnum potest contractum disolvere, facit quod nota. in l. item queritur §. qui impleto. loca. Quartus casu principali quando promissio est facta sub nomine indefinito: puta promittit futurius mihi & filiis meis: & cuncto credo quod censeatur tacite actum de filiis qui reperiuntur tempore contractus, quia de futuris in dubio non videtur actum secundum propriam significativa

volum. conf. 31. & in 4. vol. confil. 266.

& 303.

c Contract. Contractus declaratur ex quantitate pecunia: vide Corn. 1. vol. conf. 116. & in 2. vol. conf. 40. & 75. & 180. & in 3. vol. conf. 190. & 201. & in 4. vol. confil. 255.

C A P U T L I.

De Fornace.

1. Fornacem an quis in mero vel fundo communis construere possit.
2. Fornacem an quis mero proprio iux. a vicini murum construere possit.
3. In fornace si ignis periculum existat, ne vicini paries flamma corruat, quid juris.
4. Fornus si ascendat de fornace ad vicini domum, an propter hoc contra fornacis dominum agi poterit.
5. Fornacis propter ignem si villa, vel domus exulta fuerit, an contra fornacis dominum agi possit, & quia actione.

A D D I T I O.

- a Familia. Quod familia aliquis dicavit ejus familia post mortem suam, vide Alex. 2. vol. conf. 20. in 1. col. § bene faciunt. Quid veniat appellatione familie. vide Corn. 3. vol. conf. 229.
- b Argumentum à contrario sensu, quando habet locum, vide Alexand. 2. vol. conf. 17. Et utrum in contractibus habeat locum argumen. à contrario sensu, in 4. vol. conf. 5. & Cornicum 1. volum. confil. 168. in 2. vol. confil. 14. & 45. & 130. & 119. in 3.

Q Uætitur * primo, an quis possit in mero, vel fundo communis fornacem construere, & dicas regulariter, quod non: quia in re communis melior est conditio prohibens, l. Sabinius, communis divi nisi fundus ille esset deputatus ad fornacem, l. arbribus, de usfruct. & l. ediles communis divi. & leg. cum duobus, §. item Mela. pro soc. & not. gloss. & Dd. in d. l. Sabinius, & habetur in l. pariterem, de serv. v. b. pred. fallit etiam in aliis casibus not. in dist. l. Sabinius, & in reg. in re communis lib. 6. & vide quod dicas infra de cellario, & quod dixi supra de pariterem.

X 2 fse

sive muro, & de servitute tigni immitt.
in 4. quest.

2. Quæritur secundū, * quis vult construere fornacem in muro proprio iuxta murum vicini. Et dubium facit, l. fin. s. reg. quæ vult, ut si quis domos ædificat, pedes duos debet relinquere si murum unum tantum pedem. Ego teneo quod potius muro, quam domui hoc æquiparatur, & sic sufficiat relinquere unum pedem: per d. l. fin. & hoc volunt gloss. in leg. quidam Iberus, in ver. parietem, de servitute urbanorum praediorum, quæ dicit, quod infra duos pedes, vel unum, per d. l. fin. & est ratio, quia fornax non est locus, nisi esset conjuncta domui ad habitandum sicut reperitur in multis fornaciis, argum. l. plerique de in jas voc. iuncta l. prædio. §. balneis de leg. 3. & l. eo iure §. stabula in quibus casu. pig. tac. contrahatur.

3. Quæritur* tertio, quid si in fornace et periculum ignis, ne flamma parties vicini corrut, dico, quod non potest constui ita penes fundum vicini, quod ejus partis possit dampnum pati ex flamme, vel igne: ut est casus in d. l. quidam Iberus, & hoc tenet ibi Angel. in ultim. col. in princ. per illum text. de que vide etiam quod dicam in seq. tit. circa princ. & quæ dicta sunt de fundo proprio vicini, idem dicendum est de communis: quia iuxta ipsum non potest quis fornacem constuire: sicut non potest propè fundum alienum vicini: ut ex text. in l. quidam Iberus, ubi partis communis, & alienus in hoc æquiparantur, & additæ que dixi supra de fano, in 1. q.

4. Quæritur* quarto, quid si sumus ascendi de fornace ad dominum vicini, an propter hoc poterit agere contra dominum fornacis? dicas quod non regulariter, per l. s. cui §. Aristo.

si seru. vend. de quo vide quæ dicam infra de fano.

Quæro* quinto, quid si propter signem fornacis, villa, vel domus exusta est, an contra dominum fornacis agi possit, & qua actione, vide text. l. s. servus servum, §. fornicularius, & quod ibi non. per glo. & DD. ad l. Aquilam, & quæ dixi supra de fano in 4. quest. Et quæ dicta sunt de fornace, habent locum etiam in fornello, qui fit causa cineris, coquendi, alia de causa.

C A P U T L I I .

De Balneo, sive stufa.

1. Balneum, vel stufam facere etiam invito socio in communis licetum est, dum tamen ex hoc communis paries non ledatur, alias secum.
2. Balneum construere in pariete proprio iuxta vicini parietem, an licetum sit.
3. Balneum qualiter de iure construere posse.
4. Balneum, seu stufam, an usufructuarius possit in fundo usufructi, construere.
5. Balneum, vel stufam ad usum publicum, an inquinatus, vel usufructi depunare possit.
6. Balnearior, seu stufar. an de recipis teneatur, sicut nautæ, capones, stabularij.
7. Balneariorum, & ihermarum calefactiones an munera personalia esse dicantur.

In muro communis* licetum est balneum vel stufam facere etiam invito socio, dum tamen ex hoc paries communis non ledatur, alias securus: ne probatur

probatur in l. fistulam in princip. & §. i. de servis. Urban. prædior. & in l. quidam Iberus, §. fin. & tenet hoc Joan. Pet. de Papia, in suo ultim. li. in antepen. gloss. vers. & si paries, & idea si ex flamma balnei exuratur paries communis, hoc facere non licet, arguunt l. fistula. si servis. vend. & in l. si servus servum, §. si fornicularius, ad l. Aquil. & in eo patiente non possunt injuri tabule, vel vase vitrea, quib. in alcum flamma tollatur, & partes comburatur: ut d. l. quidam Iberus ver. de tubo, ut not. Angel. in l. inter quos in. princip. in pen. column. de dam. infest.

2. Sed quæro* nunquid in pariete proprio juxta parietem vicini sit licetum balneum construere, & die quod ad duos pedes ipsum facere non licet, per quod paries vicini comburatur, & hoc tener Angel. in d. l. quidam Iberus, in principio in ultim. quest. ego autem non credo, quod duo pedes sint mensura propriei, per quos quid distare debet: littè text. cum gloss. secundum unam expositionem hoc sentiat, in d. l. quidam Iberus, sed teneo quod tandem quis debet distare, quod non necat ci, a vicino fundo, & ita loquitur, d. l. quidam Iberus, quam sic intellego, & ita etiam dixi in precedentibus tit. in 3. quest.

3. Qualiter* autem balneum de jure construere possit, vide text. cum ibi not. per glo. & Dd. in l. 1. Cod. de edif. privata.

4. Nunquid* usufructi possit balneum, seu stufam construere in fundo usufructi, & dicas quod non. ut est text. in l. aquilissimum, §. item si dominus & ibi Flor. de usufructi. & sic ibi videtur casus quod scholais in domo conducta non possit facere stufam invito, vel inciso domino, licet ibi loquatur de usufructi, quia eadem est ratio.

Nam* si usufructi, qui habet plus juris quam inquilinus, vel conductor, non potest, multò minus potest conductor, vel inquilinus. Prædicta intelligo vera in partibus in quibus balnea live stufa privatæ non habent communiter in usu, ut est hic Padua: sed in locis in quibus esse conuenirent, ut in Alemania, securus, argum. l. fin. in s. & aliud quotidiano semper hoc verlatur, Cod. de fideiisso, & ibi hoc not. per D. & not. Batt. in l. errore, Cod. de test. qui dicit per d. l. fin. quod confutetur tacitè inesse videatur, quia ea, que sunt in usu quotidiano pro expressis habentur, pro hoc l. quod si nolit. §. qui assida de edif. edit. & quod ibi lat. scripsi.

Sed* an inquilinus, vel usufructi, possit stufam, vel balneum ad usum publicum depunare? dicit quod non. secundum Flor. in d. §. si dominus per illum textum.

Sed potest dubitari, an balnearior, 7 seu stufatins teneatur de receptis, sicut nautæ, capones, stabularij: dic quod sic: ut notat Guil. de Cu. in l. 1. s. viii, ff. naut. cau. balnearior in publ. balneo si quid projiciatur, potest agere actione iniuriarum, text. est in l. 2. §. si quis in mari, ne quid in loc. publ. religiosi intraret polllum. Balneum tempore necessitatis 24. quest. 1. omnes qui, & ibi not. in glo. ac etiam tempore necessitatis dicit dominico balneum conceditur, de confe. distincti. 3. preventi, ut not. glo. in d. c. omnes qui. An autem senatuscon. quod prohibet legari, vel vendi ea quæ sunt conjuncta ædibus, ut l. senatus de contrabend. emption. & Lectera, §. hoc senatus el. 2. de leg. 1. habeat locum in balneis, &c. dic quod sic, text. est in d. Lectera, §. hoc senatus el. 2. in princ. item nunquid appellatione dominus continetur bal-